

PÁLYAORIENTÁCIÓS TANÁCSADÓK ETIKAI KÓDEXE

- TERVEZET -

2014. május

Készítette: ADEQUO Korlátolt Felelősségű Társaság

Preambulum

A Pályaorientációs Szakemberek Etikai Kódexe (továbbiakban: Etikai Kódex) a pályaorientációs tanácsadói munka gyakorlatát meghatározó szakmai etikai normákat tartalmazza.

Az Etikai Kódex a pályaorientációs tanácsadást végző szakemberek tanácskérőkkel (a szolgáltatást igénybe vevőkkel), a munkatársakkal, más szakemberekkel, szervezetekkel való munkavégzésében, kapcsolatában, viszonyában irányadó.

Az Etikai Kódex célja mindazon pályaorientációs tanácsadást végző szakemberek jogainak és kötelességeinek megállapítása, akik szakmájukat egy egységes szakmai etika alapján kívánják művelni.

Az Etikai Kódex minden pályaorientációs tanácsadást végző közreműködő számára ajánlásnak tekintendő, és azok számára kötelező érvényű, akik egyénileg, szervezetileg vagy intézményesen csatlakoznak hozzá. Ezt az is indokolttá teszi, hogy ugyan számos nemzetközi és hazai szakmai tanulmány foglalkozik a pályatanácsadást végző szakemberek kompetenciáinak meghatározásával, a tanácsadás szintjeivel, azonban a pályaorientációs tanácsadással foglalkozó szakemberek alkalmazását szabályozó jogszabály nincs érvényben. Az Etikai Kódex iránymutatásai kiterjednek minden pályaorientációs tevékenységre, ezáltal az azt végző személyekre.

Mivel a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Tanács Pályaorientációs Bizottsága az a szakmai fórum, mely véleményt formál, javaslatot tesz a nemzeti hatásszintű pályaorientációs fejlesztésekre, módszerekre, szakmai kapcsolatok kialakítására, így az Etikai Kódex végleges elfogadása – a szakmai egyeztetéseket - követően a Pályaorientációs Bizottság hatásköre.

Az Etikai Kódex alapul szolgál a vitás etikai kérdések eldöntéséhez.

A pályaorientációs tevékenység mibenléte

Az ELGPN által közreadott legutóbbi szakmai összefoglaló az élethosszig tartó pályaorientáció tartalmát olyan tevékenységek sorozatában határozza meg, melyek bármely életkorban és az élet bármely pontján lehetővé teszik az állampolgárok számára, hogy segítséget kapjanak képességeik, készségeik, érdeklődésük felméréséhez, megfelelő döntéseket hozzanak tanulásukat,

*munkaerőpiaci helyzetüket illetően, illetve segítséget kapjanak kompetenciáik továbbfejlesztéséhez akár tanulási, akár munkakörnyezetben vagy szabadidős tevékenységük során.*¹

Az érintettek pontosabb beazonosíthatósága érdekében a tanácsadás alábbi három szintjét különböztetjük meg.

1. Pályainformáció nyújtás (information and advice)

Ez a leggyakrabban igénybe vett szolgáltatás. A pályainformációt nyújtó személyzet nem csak szakképzett tanácsadó lehet. Ezt a tevékenységet bármely felsőfokú végzettséggel rendelkező személy végezheti. Itt nem célszerű a tanácsadó kifejezés használata, mert annak a magyar nyelvi és szakmai hagyomány szerint más jelentése van.

2. Pályatanácsadás/konzultáció (advice, guidance, counselling)

A szakképzett pályatanácsadó/ diáktanácsadó vagy emberi erőforrás tanácsadó/ pályaaorientációs tanácsadó által végzett több egyéni ülésből vagy csoportfolyamatból álló a tanácskérő személyiségével és a szakmák/ pályák megfeleltetésével, a munka világában adódó pályaviteli, pályaváltási konfliktusokkal dolgozó non-direktív segítő beavatkozási folyamat, amely problémadefinícióval kezdődik és megállapodással zárul.

3. Pályapszichológiai tanácsadás

A személyiségben rejlő, a döntést nehezítő vagy akadályozó tényezőkkel való foglalkozás. Ez a szint a tanácskérők kis hányada számára szükséges és elérhető. A tanácsadás e szintjének végzéséhez pszichológusi diploma szükséges.

Az európai szakpolitikai dokumentumokban gyakran szereplő kifejezés:-Career Guidance – a fenti három szint összefoglaló kifejezése.

Az Etikai Kódex szempontjából azonban a három szint egységesen kezelhető, az etikai szabályozók mindegyik szinten dolgozó szakemberekre vonatkoznak kiegészülve a saját szakmájukat meghatározó etikai irányelvekkel, amennyiben a pályatanácsadótól eltérő szakmai végzettséggel, szakképzettséggel rendelkeznek.

¹ Lifelong Guidance Policy Development European Resource Kit ELPGN 2012

1. Alapelvek

Mivel a pályatanácsadás humán szolgáltatás, ezért az Etikai Kódex megalkotásánál figyelemmel voltunk azon szakterületek már létező etikai irányelveire, melyek rokonságba hozhatók a pályaaorientációs tanácsadással, így különösen a pedagógiai, pszichológiai és szociális területekre. Kiindulásként elfogadottnak tekintjük a modern pályaaorientációs tanácsadás etikai kérdéseinek alapjait tartalmazó nemzetközi dokumentumokat, úgy mint az IAEVG (International Association for Educational and Vocational Guidance) és az ELGPN (European Lifelong Guidance Policy Network) megállapításait.

Az IAEVG küldetésének tekinti annak elősegítését, hogy

- mindenki számára váljon elérhetővé a professzionális szakemberek által nyújtott pályaaorientáció,
- a társadalmi igazságosság érvényesítése a tanulás és a munka világában,
- együttműködés a döntéshozókkal a megfelelő színvonalú minőségi szolgáltatás biztosításában,
- a pályaaorientációt nyújtó szakemberek minimális képzettségi elvárásainak megfogalmazása,
- módszertani fejlesztések támogatása,
- az IAEVG által megfogalmazott etikai irányelvek alkalmazása és betartása.

Az IAEVG az alábbi csoportosításban fogalmazza meg az etikai irányelveket a pályaaorientációval, pályatanácsadással foglalkozó szakemberek számára:²

- Etikai felelősségvállalás a kliens iránt.
- A kollégákhoz és a szakmai szervezetekhez való viszony.
- A kormányzati és egyéb közösségi szervezetekkel való kapcsolat.
- Felelősségvállalás a kutatási, fejlesztési tevékenységekkel kapcsolatosan.
- Személyes felelősségvállalás.

Az ELGPN, melynek Magyarország is tagja, az alábbiakban állapította meg a követendő alapelveket, melyeket a magyar pályatanácsadók számára is irányadók :

² <http://www.iaevg.org/iaevg/nav.cfm?lang=2&menu=1&submenu=2>

A kedvezményezettek központi szerepe

- **Függetlenség** – a pályorientációs szolgáltatás tiszteletben tartja a szakmaválasztás szabadságát és az állampolgár/felhasználó személyes fejlődését.
- **Pártatlanság** – a pályorientációs szolgáltatás kizárólag az állampolgárok érdekeivel összhangban működik, és nem befolyásolja szolgáltatói, intézményi és finanszírozási érdek, valamint nem tesz különbséget életkor, etnikai hovatartozás, társadalmi osztály, képzettség, képesség stb. alapján.
- **Titoktartás** – az állampolgárokat megilleti a személyes adatvédelem joga a tanácsadás során közölt személyes információkat illetően.
- **Esélyegyenlőség** – a pályorientációs szolgáltatás minden állampolgár számára a tanulásban és a munkában elősegíti az esélyegyenlőséget.
- **Holisztikus szemlélet** – az egyén döntéshozatalának személyes, szociális, kulturális és gazdasági háttere együttesen érvényesül a tanácsadás során.

Az állampolgárok bevonása

- **Aktív részvétel** – a pályorientációs tanácsadás aktív együttműködést jelent az állampolgár és a tanácsadó, valamint a többi lényeges szereplő között (pl. oktatási szolgáltatók, vállalkozások, családtagok, közösségi érdekek), és az állampolgár aktív közreműködésére épít.
- **Megerősítés** – a pályorientációs szolgáltatás segíti az állampolgárokat, hogy képesek legyenek hozzáértő módon tervezni, és kezelni tanulmányi és szakmai pályájukat és azok átmeneteit.

A hozzáférhetőség javítása

- **Átláthatóság** – a pályorientációs szolgáltatás(ok) jellege nyilvánvaló és világos az állampolgárok számára.
- **Barátságosság és empátia** – a tanácsadó munkatársak barátságos légkört biztosítanak.
- **Folyamatosság** – a pályorientációs szolgáltatás az állampolgárokat különféle vállalt és/vagy felbukkanó tanulmányi, munkabeli, társadalmi és személyes átmeneteikben támogatja.

- **Elérhetőség** – minden állampolgárnak élete bármely pontján joga van³ a pályorientációs szolgáltatáshoz.
- **Hozzáférhetőség** – a pályorientációs szolgáltatás rugalmas és felhasználóbarát módon személyes, telefonos, e-mailes kapcsolatfelvétellel, és az állampolgárok igényeinek megfelelően bárhol és bármikor elérhető.
- **Fogékonyság** – a pályorientációs szolgáltatás módszerek sokaságát használja fel, hogy az állampolgárok különböző igényeit kielégítse.

Minőségbiztosítás

- **Megfelelő tanácsadási módszerek** – a pályorientációs tanácsadás módszerei a felhasználás céljának megfelelően elméleti szinten és/vagy tudományosan megalapozottak.
- **Folyamatos fejlesztés** – a pályorientációs tanácsadásban a rendszeres állampolgári visszajelzések beépítésével a szolgáltatás folyamatos fejlesztésének már kultúrája van, és a rendszeres továbbképzés lehetősége a tanácsadó munkatársak számára is biztosított.
- **Jogorvoslathoz való jog** – amennyiben az állampolgárok a kapott tanácsadást nem tartják megfelelőnek, hivatalos eljárás keretében joguk van panaszt tenni.
- **Kompetens stáb** – a pályorientációs tanácsadást ellátó munkatársak országosan akkreditált tanácsadási kompetenciával rendelkeznek az állampolgárok igényeinek felismerésére és kezelésére, és ahol szükséges, ott leginkább megfelelő ellátáshoz tudják irányítani őket.

³ „Európai Szociális Charta (1996 javított kiadás) 9. cikk - A szakmaválasztási tanácsadáshoz való jog: "A szakmaválasztási tanácsadáshoz való jog tényleges gyakorlatának biztosítása érdekében a Felek vállalják, hogy a szükséges mértékben biztosítanak vagy támogatnak egy olyan szolgáltatást, mely úgy segíti az emberek – beleértve a hátrányos helyzetűeket is – pályaválasztási és a szakmai fejlődéssel kapcsolatban felmerülő problémáik megoldását, hogy tekintetbe veszi egyéni tulajdonságaikat és foglalkoztatási lehetőségeiket: ennek a szolgáltatásnak ingyenesen elérhetőnek kell lennie mind a fiatalok – az iskolásokat is beleértve – mind a felnőttek részére.

2. A pályaorientációs tanácsadók helye a Nemzeti Pályaorientációs Rendszerben

Mivel a pályaorientációs tanácsadás az emberi életutat végigkíséri, így a különböző ágazatokban jelennek meg a pályaorientációs tanácsadást végző szakemberek.

2.1. Közoktatás:

A közoktatás rendszerében és főként az általános iskolában jellemzően azon kompetenciák fejlesztésén (Career Management Skills továbbiakban: CMS) van a hangsúly, melyek birtokában az egyén élete során képessé válik saját sorsára, személyes és szakmai fejlődése alakítására vonatkozóan döntéseket hozni. A közoktatás rendszerében a pályaorientációs tevékenységet főként a pedagógusok végzik. *Azonban az egyes szervezetek konkrét feladatairól, illetve az ahhoz szükséges szakmai kompetenciákról nem rendelkezik a jogszabály.*

Így az Etikai Kódex hatálya a közoktatás rendszerében kiterjed mindazokra a pedagógusokra, ifjúságsegítőkre, pedagógiai munkát segítő alkalmazottakra, pszichológusokra, tanulási – és pályaorientációs tanácsadó tanárookra, akik a következő tevékenységeket végzik:

- CMS fejlesztés
- életpálya – tanácsadás
- iskolai, pályaválasztási tanácsadás
- pályainformáció nyújtás
- pályakorrekciós tanácsadás
- továbbtanulási tanácsadás

2.2 Felsőoktatás

A felsőoktatásban a pályaorientációs tanácsadást jellemzően a karrier irodák biztosítják, ahol az iroda munkatársai a következő tevékenységeket végzik:

- Állásajánlatok és szakmai gyakorlatok közvetítése.
- Állásbörzék megszervezése, népszerűsítése.
- Karriermenedzsment és készségfejlesztő kurzusok indítása.
- Egyéni és csoportos karriertanácsad
- Kiadványok publikálása.
- Tréningek szervezése (önéletrajzírás, álláskeresési – és tárgyalástechnikák).

- Adatbázis működtetése.
- Vállalati programok szervezése.
- Kutatások koordinálása. Életvezetési- és tanulási tanácsadás.
- Mentálhigiénés tanácsadás.
- Tanulmányi jogsegély szolgálat.

2.3 Felnőttképzés

A felnőttképzést folytató szervezetek azon munkatársai, akik pályaaorientációs és képzési tanácsadást nyújtanak ügyfeleik részére.

2.4 Foglalkoztatás

A pályaaorientáció korszerű értelmezése szerint nem csak a pályaválasztási illetve továbbtanulási döntés előtt álló fiataloknak van szüksége segítségre a továbbhaladási irányok meghatározásához, hanem minden embernek biztosítani kell teljes életútja idején a tanácsadás különböző formáit, melyek segítségével a legmegfelelőbb döntéseket hozhatja munkaerőpiaci helyzete tekintetében is. A szolgáltatást állami és a nonprofit szférához tartozó szolgáltatók, vállalkozások és magánszemélyek egyaránt végezhetik.

Az 1991. évi IV.törvény a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról így fogalmaz:

„Az állami foglalkoztatási szerv és az állami felnőttképzési intézmény a munkahelykeresést, a munkához, valamint megfelelő munkaerőhöz jutást, továbbá a munkahely megtartását szolgáltatások nyújtásával is elősegíti.

A munkaerő-piaci szolgáltatások formái a következők:

- a) munkaerő-piaci és foglalkozási információ nyújtása,*
- b) munka-, pálya-, álláskeresési, rehabilitációs, helyi (térségi) foglalkoztatási tanácsadás,*
- c) munkaközvetítés.”(13/A§)*

Az Nemzeti Munkaügyi Hivatal a gazdasági kamarával együttműködve kialakítja és működteti a pályaaorientációs rendszert. Kidolgozza és működteti az életpálya-tanácsadási szolgáltatást, valamint továbbfejleszti és működteti a pályakövetési rendszert. Szervezi a pedagógusok,

andragógusok és az oktatási intézményvezetők és fenntartók szakmai továbbképzését

A 30/2000(IX.15) GM rendelet melléklete az alábbiak szerint tartalmazza az egyes tanácsadási területeken elvárt végzettségeket is.

A munkaügyi központ által támogatott szolgáltatást - az e) 3. pontban foglaltak kivételével - egyetemi vagy főiskolai szintű végzettséggel, illetve az új, többciklusú képzési rendszernek megfelelően alapképzéssel vagy mesterképzéssel rendelkezők nyújthatnak, ha a jogszabályban meghatározott szakképzettség valamelyikével rendelkeznek.

A fentiek alapján megállapítható, hogy leginkább a Nemzeti Munkaügyi Hivatal szakmai irányítása alatt működő, főként a munkaügyi központok keretében megvalósuló szolgáltatások személyi háttérére vonatkozó szabályok egyértelműek, a szolgáltatást végzők szakmai kompetenciája, illetve végzettségi elvárását illetően.

2.5. Szociális befogadás

A szociális befogadás területén tevékenykedő pályaeorientációs tanácsadást végzők különösen sokat tesznek/tehetnek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok szolgáltatásokban részesítéséért.

3. Az ügyfelekkel való kapcsolattartásra, együttműködésre vonatkozó elvárások

- A munkavégzés legfontosabb etikai kritériuma az emberközpontúság. A pályaeorientációs tanácsadást végző mindenkor tiszteletben tartja a tanácskérő emberi méltóságát, az alapvető emberi jogokat, erkölcsi és kulturális értékeit.
- Semmiféle megkülönböztetést nem alkalmaz a kliensek között, mely egyenlőtlen színvonalú szolgáltatáshoz vezet.
- A pályaeorientációs tanácsadást végző szakember tiszteletben tartja a tanácskérő magánéletét, önállóságát, a szerint cselekszik, hogy a kliens saját maga felel saját életéért, ezért minden esetben pontos tájékoztatást kell adni a tanácsadási folyamat egészéről, a folyamat elemeiről, módszereiről, eszközeiről é az elvárható eredményekről, az esetleges

költségekről. A pályaorientációs tanácsadást végző egyéb ellenszolgáltatást nem kérhet, és nem fogadhat el.

- A pályaorientációs tanácsadást végző szakember és a tanácskérő együttműködése olyan formális kapcsolat keretében valósul meg, amely a bizalmon, az őszinteségen és a tanácskérő autonómiájának tiszteletben tartásán alapul. A segítő kapcsolat során törekedni kell a klienssel való egyenrangú kapcsolat kialakítására.
- Amennyiben erre lehetőség van, a kliens megválaszthatja azt a pályaorientációs tanácsadót, akitől segítséget kér. A pályaorientációs tanácsadó megszakíthatja a segítő kapcsolatot, amennyiben összeférhetetlenség áll fenn. Ekkor azonban gondoskodnia kell más szakemberről, támogatnia kell a klienst, hogy a tanácsadási folyamat folytatódhasson.
- A tanácsadási folyamatban biztosítani kell a tanácskérő szándékainak, vágyainak, elképzeléseinek felszínre kerülését, a tanácsadónak arra kell törekednie, hogy minden szükséges információt biztosítson, minden lehetséges körülményt feltárjon, mely ismeretek birtokában a tanácskérő megfelelő döntéseket hozhat saját sorsának alakításáról. Biztosítani kell a kliens aktív szerepét a tanácsadási folyamatban.

4. A pályaorientációs szakemberektől elvárt kompetenciák

Gyakorlati ismeretek és szellemi értékek.	1. Szakmai alapkompentenciák	
	1.1.	Etikus magatartás
	1.2.	Felismeri és reagál az ügyfél különböző igényeire, szükségleteire.
	1.3.	Az elméleteket és a kutatásokat integrálja gyakorlatába
	1.4.	Feltárja és fejleszti ügyfele képességeit és feltárja annak korlátait.
	1.5.	Jó kommunikációs és facilitáló készségekkel rendelkezik.
	1.6.	IT és számítógépes ismeretek.

Az ügyfelekkel folytatott munka	2.	Ügyfél-interakciós kompetenciák
	2.1	Karrier fejlesztési tevékenységet folytat
	2.2	Információhoz való hozzáférést biztosít.
	2.3	Elősegíti a folyamatok értékelését
	2.4	Életpálya-építési programokat készít és fejleszt
	2.5	Pártfogolja és támogatja kliensét
	2.6	Munkához és tanulási lehetőségekhez segíti kliensét.
Rendszerek és hálózatok	3.	Egyéb tevékenység – támogató kompetenciák
	3.1	Információkészleteket kezel
	3.2	Kapcsolatokat épít és tart fenn különböző hálózatokkal.
	3.3	Nyilvántartja klienseit és dokumentálja az eseteket.
	3.4	Karrierfejlesztési stratégiát tervez.
	3.5	Együttműködés a pályaorientációs szolgáltatás szervezésben érdekeltekkel (pl. szülői szervezetek, iskolák, kamarák).
	3.6	Utólagos kutatómunkát végez (saját munkájának eredményét nyomon követi).
	3.7	Tudását és készségeit folyamatosan frissíti, korszerűsíti.

5. Elkötelezettség és felelősség

- A pályaorientációs tanácsadó munkája során legyen figyelmes, tanúsítson érdeklődést a tanácskérő személye és problémája iránt. Legyen tapintatos, határozott, célorientált. Empatikus, együttműködő, segítő attitűddel forduljon kliense és a probléma felé.
- A pályaorientációs tanácsadást végző szakember felelőssége felismerni azokat a pontokat, melyeken túl szakmai kompetenciája nem terjed ki, és ezekben az esetekben a tanácskérőt megfelelő információkkal ellátni a

további lépések, a tanácsadási folyamat folyamatosságának biztosíthatósága érdekében.

- A pályorientációs szakember tudatában van annak, hogy tevékenysége kihat a vele szakmai kapcsolatban álló személyek életére. Ezért szakmai felelősséggel tartozik mind az egyén, mind a társadalom érdekeinek megóvásáért.
- A pályorientációs szakember felelősséggel tartozik tudása folyamatos megújításáért, tudatában van annak, hogy ügyfele tájékoztatását, támogatását, segítségét csak naprakész tudás és a szakterületéhez tartozó információk aktuális ismeretében végezheti eredményesen.
- A pályorientációs szakember felelősséggel tartozik az általa vezetett segítő folyamatért, annak minőségéért.

6. Hozzáférhetőség és esélyegyenlőség

- A pályorientációs szolgáltatást végző szakember tegyen meg mindent azért, hogy az általa nyújtott szolgáltatás minél szélesebb körben hozzáférhető legyen.
- Alkalmazzon speciális, a célcsoport eléréséhez megfelelő módszereket szolgáltatása népszerűsítése, a hátrányos helyzetű emberek szolgáltatással való megismertetése és számukra magas színvonalú tanácsadás biztosítás érdekében.

7. A pályorientációs tanácsadás életen át tartó biztosításának felelőssége

- A pályorientációs tanácsadás a tudásalapú társadalomban szoros kapcsolatban áll az életen át tartó tanulás fogalom – és eszközrendszerével, valamint gyakorlatával. A pályorientációs szakember feladata és felelőssége, hogy a tanácskérő számára minden életszakaszban a megfelelő támogatást nyújtsa.
- A pályorientációs szakember segítse hozzá a tanácskérőt az egyes szektorok, életszakaszok közötti átmenetet támogató szolgáltatások megtalálásához.

8. Együttműködés munkatársakkal és más szakemberekkel

- A pályorientációs tanácsadási tevékenység csak a szektorközi együttműködéssel valósítható meg eredményesen, hiszen az egyén, aki a tanácsadási folyamat alanya általában éppen azért veszi igénybe a szolgáltatást, hogy az egyes szektorok, szektorokon belüli fokozatok közötti mozgásához, annak eredményességéhez segítséget kapjon.
- A pályorientációs tanácsadást végző szakember együttműködésre törekszik kollégáival és a klienssel kapcsolatban álló szervezetek munkatársaival – így különösen a munkügyi szervezetek munkatársaival, pedagógusokkal, kollégiumi nevelőkkel, szociális munkásokkal, pszichológusokkal, civil és karitatív szervezetek munkatársaival - a tanácskérő segítése, támogatása érdekében.
- A pályorientációs szakember és munkatársai viszonyát a bizalom, a tisztelet és a szakmai problémák nyílt megbeszélése, nézetkülönbség esetén a szakmai alapon nyugvó konstruktív együttműködés határozza meg.
- A pályorientációs szakember támogató munkája során védelemre jogosult a vele, intézményével vagy a tanácskérővel szembeni jogsértő vagy etikátlan bánásmóddal szemben. Ha etikai sérelem éri, köteles munkáltatójához vagy a Pályorientációs Bizottsághoz fordulni.
- A pályorientációs szakember munkavégzése során az etikai irányelvek betartására törekszik. Amennyiben ebben akár magánszemély, akár szervezet akadályozza, joga van a Pályorientációs Bizottsághoz fordulni.

9. A konfliktusok kezelése

- A pályorientációs tanácsadást végző szakember mind a tanácskérővel, mind munkatársaival úgy kommunikál, hogy tiszteletben tartja a másik fél emberi méltóságához való jogát, semmilyen módon nem alkalmaz diszkriminatív megnyilvánulásokat.
- A pályorientációs tanácsadó felelőssége, hogy az információnyújtási és tanácsadási folyamatban felmerülő konfliktusokat a másik fél tiszteletben tartásával, annak a megoldási folyamatba való bevonásával, mindkét fél számára megnyugtató módon, nyugodt körülmények között kezelje.

Lehetőség szerint alkalmazza az asszertív kommunikációt és a konstruktív konfliktuskezelést.

- A pályaorientációs szakembereknek a felmerült konfliktusokat, problémát okoz helyzeteket lehetőségük van a szakmai esetmegbeszéléseken, szupervíziós alkalmakon megosztani egymással.

10. Minőségbiztosítás

- A pályaorientációs szakember maradéktalanul vezeti a tanácsadási folyamatra vonatkozó dokumentációt.
- Munkája során kizárólag bevizsgált, jogtiszt, a menedzsment által jóváhagyott eszközöket használ.
- Az általa végzett munkafolyamatokkal kapcsolatosan önértékelést végez.
- Tapasztalatait megosztja esetmegbeszéléseken, szupervízión.
- Figyelmet fordít a tanácskérő életútjának nyomon követésére, a visszacsatolásokra.
- Folyamatosan fejleszti szakmai tudását és szociális, kommunikációs képességeit.

11. Titoktartás, információkezelés

- A pályaorientációs tanácsadót titoktartási kötelezettség terheli minden, a tanácskérő ellátása során tudomására jutó pszichológiai és személyes adat vonatkozásában. Ezeket az adatokat csak az arra jogosulttal közölheti és köteles azokat bizalmasan kezelni.
- Különös gondossággal jár el a személyes és szenzitív adatok tekintetében.
- A tanácsadási folyamatra vonatkozó tapasztalatait kizárólag a konkrét személy azonosítása nélkül oszthatja meg.
- A pályaorientációs tanácsadó titoktartási kötelezettsége a tanácsadási folyamat, illetve kapcsolat lezárása után is fennáll.

12. Közlés, publikálás

- A pályaorientációs szakember tapasztalatait, javaslatait tudományos vagy tájékoztató kiadványokban közzé teheti, azonban ebben az esetben is figyelemmel kell lennie a titoktartási kötelezetre. Eseteit, tapasztalatait csakis a konkrét személy azonosítására alkalmatlan módon teheti közzé.
- Közszereplést vállalva minden esetben közölnie kell, hogy milyen minőségben, kinek a nevében nyilatkozik.

Záró rendelkezések, legitimáció

Az Etikai Kódexet a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési tanács Pályaorientációs Bizottsága hagyja jóvá. A Pályaorientációs Bizottság a Kódexet 5 évente felülvizsgálja és végrehajtja a szükséges módosításokat.

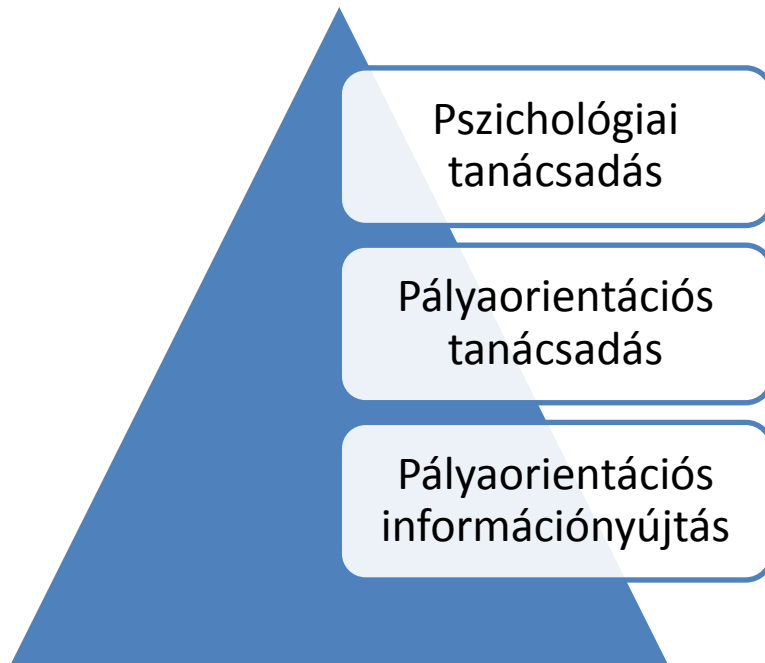
A Etikai Kódex bevezetésére vonatkozó javaslatok

A pályaorientációs tanácsadással foglalkozó szakemberek alkalmazását szabályozó jogszabály egyelőre hiányzik. Így főként a közoktatás rendszerében esetleges, hogy az adott pedagógus, akinek a NAT által is meghatározottan feladata a CMS-ek fejlesztése illetve a tanulókkal való foglalkozás, a pályatanácsadás terén milyen felkészültséggel, kompetenciákkal rendelkezik. Ugyancsak véletlenszerű, hogy a nem a munkaügyi központok által finanszírozott pályaorientációs tevékenységet a foglalkoztatási, a felnőttképzési és a szociális szférában milyen felkészültségű szakemberek végzik. A felsőoktatás területén a pályakövetés az a terület, melyet jogszabály szabályoz, a pályatanácsadásban a felsőoktatásban dolgozó oktatók kevéssé vesznek részt, a karrier-irodáknak sem meghatározott standardok szerint dolgoznak a munkatársak.

Mindezek alapján megállapítható, hogy szükséges az egyes tanácsadási szintekhez kapcsolható kompetenciák, végzettségek egységesítése, melyhez alkalmazható módszerként a tevékenység- elemzést ajánljuk.

A tevékenység elemzés elkészítésekor a három szinten megragadható pályaorientációs modellből érdemes kiindulni:

- 1. Pályainformáció nyújtás (information and advice)*
- 2. Pályatanácsadás/konzultáció (advice, guidance, counselling)*
- 3. Pályapszichológiai tanácsadás*

Az egyes szektorok szerint jellemzően különíthető el a fenti 3 szint, minden területen – közoktatás, szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés, foglalkoztatás, szociális befogadás – mindegyik típus igénybe vételére meg kell teremteni a lehetőséget, azonban az is megállapítható, hogy az egyes életkori szakaszokban, élethelyzetekben, a tanulási és foglalkoztatási pálya során más hangsúllyal vannak jelen az egyes szolgáltatás – típusok.

A szakmai dokumentumok elemzése alapján megállapítható, hogy az első két szint az, amelyet mind szélesebb körben biztosítani kell azzal a differenciált megközelítéssel, hogy a szolgáltatást nyújtók kompetenciáiban is érdemes különbséget tenni, meghatározva a kompetencia – határokat. Ez utóbbi egyaránt szakmai/képzési és etikai kérdés is és valószínűsíthetően ez a legnehezebb pontja a szolgáltatást nyújtók képzésének, a szolgáltatás biztosításának és ezt a legnehezebb az etikai normák között is rögzíteni.

Javasoljuk egy, a standardizált alapismereteket tartalmazó E-learninges tanfolyam elvégzésének kötelezővé tételét minden pályaorientációs tanácsadással foglalkozó szakember számára az egységes szakmai szemlélet kialakítása céljából.

Az Etikai Kódex a tevékenységet szabályozó olyan dokumentum, mely a pályatanácsadási tevékenységek teljes körére kiterjed. A tervezet megalkotása előtt megtörtént a szakpolitikai irányelvek, működő gyakorlatok, nemzetközi

vonatkozásban már meglévő hasonló dokumentumok áttekintése. Egy a tevékenység végzését, annak jogszabályban nem rögzített vagy nem rögzíthető iránymutatásait megfogalmazó leírás akkor érheti el célját, ha:

- bevezetése előtt széles körű szakmai vitára bocsátják,
- elfogadása szakmai fórumokon konszenzussal történik,
- tartalma széles körben ismertté válik az érintettek előtt,
- betartását ellenőrzik, illetve megszegését szankcionálják
- időről – időre frissítik, tekintettel a terület folyamatos változására, fejlődésére, az intézményrendszer, a szolgáltatást nyújtók körének bővülésére illetve a jogszabályi változásoknak való megfelelésre.

A bevezetés rendjének megfogalmazása, a gyakorlati működését felügyelő fórumok megnevezése vélhetően pontosítható lesz a pályorientáció részletes kormányrendelet megjelenését követően.

Addig is a fenti feltételek megvalósulása érdekében javasoljuk az Etikai Kódex megismertetését a széles szakmai közvéleménnyel szakmai konferenciákon, hírleveleken, internetes portálokon, valamint az egyes, a tanulmányban is bemutatott, szektoronkénti, pályatanácsadást végző intézményrendszerek hivatalos csatornáin keresztül.

Javasolt szempontok a szakmai egyeztetéshez:

- Az Etikai Kódexhez való csatlakozás módjának meghatározása.
- Az érintettek körének pontosítása.
- Az Etikai Kódexben foglaltak megszegése estén alkalmazandó szankciók.
- Az Etikai Kódexhez való hozzáférés biztosítása.
- A szakmai végzettségből, munkakörből adódó kötelezettségek és az Etikai Kódex által meghatározottak viszonya.
- Tevékenységre vagy személyekre vonatkozzon az Etikai Kódex?
- Esetleges Etikai Bizottság létrehozásának kérdése.
- Milyen gyakran történjen meg az Etikai Kódex felülvizsgálata?
- Milyen fórum tegyen/tehessen javaslatot a módosításokra?

Az egyes szakmák/szakterületek etikai kódexei jellemzően úgy készülnek, hogy egy szakmai közösség, szakmai tömörülés illetve az adott szakembereket alkalmazó szervezet/munkáltató határozza meg az adott szakterületen elvárt

magatartási, etikai elvárásokat. A szakmát művelők pedig a szervezetbe/munkahelyre való belépéssel elfogadják azt.

Esetünkben az Etikai Kódex nem egy határozott szervezet vagy munkáltató kezdeményezésére kerül kidolgozásra, hanem a formálódó szakpolitikai környezetben kíván a pályaorientációs tanácsadással foglalkozó szakemberek tevékenysége végzéséhez iránymutató dokumentum lenni.

Felhasznált irodalom:

- A Szociális Munka Etikai Kódexe 2011
- A Tanács és a tagállamok kormányainak a Tanács keretében ülésező képviselői által kialakított állásfoglalás (2008.november 21.) a pályaaorientációnak az egész életen át tartó tanulás stratégiába való fokozottabb integrálásáról (2008/C 319/02)
- Borbély-Pecze Tibor Bors: Életút támogató pályaaorientáció PhD értekezés 2010
- Code of ethics of the Institute of Guidance Counsellors
<http://www.igc.ie/>
- Ethics in Guidance – Ethical guidelines for Educational and Vocational Guidance in Denmark
- Mi az, ami etikus? A pályaválasztási tanácsadók dilemmái
http://www.guide.metropolisnet.eu/hu/files/2012/06/TN_Ireland_HU.pdf
- Pályaaorientációs tanácsadók szakmai protokollja
- Foglalkoztatási és Szociális Hivatal 2009
- Professionalising career guidance. Practitioners competences and qualification routes in Europe
- Panorama Books CEDEFOP 2009
- Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexe (2004)
- Szilágyi Klára: Munka-pályatanácsadás, mint humán szolgáltatás
- In: A pályaaorientáció szerepe a társadalmi integrációban Szerk: Szilágyi Klára ELTE TáTK 2012
- The ICG Code of Ethical Principles – Institute of Career Guidance
- A pályaaorientáció rendszerének tartalmi módszertani fejlesztése,
www.icg-uk.org
- The Swedish Association of Guidance Counsellors Declaration of Ethics
www.vagledarforeningen.org
- Völgyesy Pál.: A tanácsadó etikai felelőssége. In: Gondolatok a munkavállalási tanácsadó képzésről 2000-ben. Szent István Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Tanárképző Intézet. Gödöllő, 2000.

Internetes források:

www.iaevg.org

www.elgpn.eu

<http://www.eletpalya.munka.hu/>